

UNIVERZITET CRNE GORE

Odbor za doktorske studije

Senat Univerziteta

Poštovani,

U skladu sa Pravilima doktorskih studija, dostavljam zapisnik sa odbrane doktorske disertacije *Oblici, zastupljenost i prevencija elektronskog nasilja među srednjoškolskom populacijom u Crnoj Gori* dr Marije Draganić (odbranjena na Filozofskom fakultetu u Nikšiću dana 12.07. 2024. godine).

S poštovanjem,

Predsjednik Komisije za doktorske studije

Prof. dr Goran Čeranić

ZAPISNIK SA ODBRANE DOKTORSKE DISERTACIJE

Na osnovu odredbi Pravila doktorskih studija Univerziteta Crne Gore otvoren je postupak javne odbrane doktorske disertacije kandidata

Upisati ime i prezime studenta Marija Draganić

studenta studijskog programa Pedagogija	Upisati naziv studijskog programa	doktorskih studija Pedagogije
--	--	-------------------------------

Pravo na javnu odbranu doktorske disertacije student je stekao nakon što je ispunio sve ostale obaveze prema Nastavnom planu i programu studijskog programa i nakon što je Sanat Univerziteta Crne Gore imenovao Komisiju za odbranu doktorske disertacije.
Student je na ocjenu predao doktorsku disertaciju pod naslovom:

Upisati naslov doktorske disertacije
Oblici, zastupljenost i prevencija elektronskog nasilja
među srednjoškolskom populacijom u Crnoj Gori

Doktorska disertacija pripremljena je pod mentorstvom: prof. dr Saša Milić

Upisati zvanje, ime i prezime nastavnika

Prof. dr Saša Milić, redovni profesor Univerziteta Crne Gore
Odlukom Senata Univerziteta Crne Gore broj: 03-2432/3 od 23.04.2024. godine imenovana je Komisiju za odbranu doktorske disertacije u sastavu:

	1.	Prof. dr Tatjana Novović	predsjednik komisije	
	2.	Prof. dr Saša Milić	mentor – član komisije	
	3.	Prof. dr Marija Bartulović	član komisije	
	4.		član komisije	
	5.		član komisije	

Komisija je pregledala dostavljenu doktorsku disertacije i pozvala studenta na njenu javnu odbranu zakazanu dana 12.07.2024. godine u 10 sati u Nikšiću – Filozofski fakultet UCG, sala 336.

Nakon što je Predsjednik Komisije iznio najvažnije biografske podatke kandidata, student je pristupio javnoj odbrani doktorske disertacije koja je trajala ____ minuta. Zatim su članovi Komisije studentu postavili pitanja i konstatovali preporuke i zaključke, kako slijedi:

Član Komisije	Prof. dr Tatjana Novović, predsjednica komisije
------------------	---

Doktorska teza mr Marije Draganić, pod nazivom: OBLICI, ZASTUPLJENOST I PREVENCIJA ELEKTRONSKOG NASILJA MEĐU SREDNJOŠKOLSKOM POPULACIJOM U CRNOJ GORI, aktualizuje na naučno relevantan i metodološki temeljno sistematičan način, tematiku, koja u značajnoj mjeri zaokuplja stručnu i ukupnu javnost, svojom intenziviranom pojavnošću, kao i rizicima i posledicima koje nosi. Budući da je u pedagoškoj praksi i užim oblastima socijalne psihološko-pedagoške problematike, oblast vršnjačkog i nasilja u školi poznata i već dugo studiozno razmatrana, predmet proučavanja doktorantkinje predstavlja “korak dalje” u sferu savremenog konteksta i nove dimenzije nasilja u prezentnom globalnom i užem društvenom miljeu. Riječ je o predmetnom polju usmjerenom na zastupljenost različitih oblika elektronskog vršnjačkog nasilja među srednjoškolcima, uzrocima i posljedicama, kao i strategijama prevencije ovog oblika destruktivnog ponašanja mladih. U svrhu obuhvatnijeg rasvjetljavanja fokusiranog problema, M.Draganić temeljno analizira naučne izvore, komparativne preglede istraživačkih pokazatelja u ovoj oblasti, profilišući konkretno i koherentno vlastiti metodološki put poniranja u ovu problematiku. Istraživanje, sa jasno definisanim ciljem i zadacima obuhvatilo je populaciju nastavnika i učenika srednjih škola na teritoriji Crne Gore. Reprezentativni, pažljivo namjenski odabrani uzorak čine 202 učenika, 100 nastavnika i 10 stručnih saradnika iz 10 srednjih škola sa

teritorije naše države. Koristeći namjenski funkcionalno struktuirane istraživačke instrumente, doktorantkinja Draganić testira postavljene hipoteze, konstatujući, u konačnom da postoji sajber nasilje među srednjoškolskom populacijom u Crnoj Gori, te da dobijeni emirijski podaci upućuju na obavezu studioznog, sistemskog i planiranog preveniranja i rješavanja problematičnog ponašanja. Uz komparativne uvide i uspostavljanje korelata između istraživačkih nalaza drugih autora i vlastitih empirijskih indikatora, mr M. Draganić, kroz opsežnu i argumentovanu diskusiju rezultata, izdvaja korisne preporuke za nastavnike i stručne saradnike u domenu strateškog profilisanja konkretnijih koraka ka cjelishodnijem i trajnijem prevazilaženju markiranih problema.

1. Imajući u vidu komparativne pokazatelje i istraživačke nalaze o ovoj problematici iz drugih sistema, koje ste u radu istakli, šta biste izdvojili kao specifikum dimenzija „elektronskog nasilja“ među mladima u našoj sredini?
2. Istakli ste i ograničenja ovog istraživanja, te šta biste, u svjetlu te Vaše samopercepcije i samoevaluacije, u daljem proučavanju fokusirane problematike, dodatno istraživački preduzeli u svrhu još obuhvatnijeg dimenzioniranja sakupljenog korpusa empirijskih podataka?

Član Komisije	Prof. dr Saša Milić, mentor
------------------	-----------------------------

Rezultati do kojih je kandidatkinja mr Marija Draganić došla tokom izrade svoje doktorske disertacije su posebno značajni u domenu boljeg razumijevanja elektronskog vršnjačkog nasilja i njegovih pojava oblika, kao i uzroka i ozbiljnosti posljedica ove vrste vršnjačkog nasilja, pa su veoma značajni za pedagogiju uopšte, osobito sa aspekta pronalaženja adekvatnih mjera i postupaka za prevenciju ove vrste nasilja, te je tako njihovo sistematično i sveobuhvatno izučavanje od fundamentalnog naučnog smisla. Podaci do kojih se došlo istraživanjem pomažu da se bolje razumije suština problema koji se odnosi na elektronsko nasilje među srednjoškolcima, kao i da se shvati kompleksnost i ozbiljnost ovog fenomena koji je sve češće prisutan u vaspitno-obrazovnim ustanovama. Predmetna oblast je nedovoljno istraživana u literaturi, stručnim i skadenskim krugovima, a naročito na način kako je to urađeno u ovoj doktorskoj disertaciji koja je, pored ispitivanja učenika, nastavnika i stručnih saradnika proučavala i određene studije slučaja i ovu problematiku sagledala sa više aspekata. U Crnoj Gori se do sada nijesu radila istraživanja ovog tipa, što dodatno ukazuje na opravdanost i potencijal ovog rada. Nalazi do kojih se došlo u ovom istraživanju mogu se smatrati svojevrsnim doprinosom boljem razumijevanju fenomena kao što je elektronsko vršnjačko nasilje i podsticaj za pronalaženje adekvatnih načina prevencije istog. Značajnim smatra i metodološku vrijednost i originalnost istraživačkog dijela. Naime, sistematičan metodološki pristup i sprovedena procedura u velikoj mjeri odaju ozbiljnost, temeljnost i sveobuhvatan pristup ovom ozbiljnom fenomenu. Rezultati istraživanja imaju potencijalnu aplikativnu vrijednost u domenu pronalaženja adekvatnih načina i strategija rada koji bi doprinijeli smanjenju prisutnosti ove vrste vršnjačkog nasilja kao i kvalitetnijim aktivnostima na prevenciji istog. Istraživanje prevazilazi mogućnosti monodisciplinarnog istraživačkog pristupa. Naime, rezultati ovog istraživanja su interdisciplinarno naučno relevantni i u njima se prepliću pedagoški, psihološki, sociološki i antropološki teorijsko-istraživački pristup. Navedenim kvalitetnim istraživačkim rezultatima i originalnim naučno-istraživačkim pristupom, kandidatkinja je doprinijela da se bolje razumije fenomen elektronskog nasilja među vršnjacima u srednjim školama u Crnoj Gori, kao i da se utvrde uzroci i shvati ozbiljnost posljedica ove vrste vršnjačkog nasilja. Osobit doprinos ovog istraživanja se odnosi na davanje konkretnih prijedloga i preporuka čija bi implementacija bila od velikog značaja za prevenciju ove vrste vršnjačkog nasilja.

Mladima su internet i savremene digitalne tehnologije prijemčivi i lako dostupni, a oni su skloni izlaganju rizicima i svakako su ranjiva kategorija.

1. Da li ste istraživanjem utvrdili značajne razlike u pogledu rodne zastupljenosti kada su u pitanju počiniooci, kao i kada su u pitanju žrtve elektronskog nasilja među mladima?

2. Da li ste tokom istraživanja uočili vezu između elektronskog i ostalih oblika nasilja? Da li jednom drugom prethodi i da li se elektronsko nasilje 'preliva' u ostale oblike nasilja kasnije?
3. Kako biste Vi, na osnovu rezultata istraživanja, ocijenili intersektorsku saradnju institucija kada je u pitanju prevencija elektronskog nasilja, te kasniji tretman žrtava istog?
4. Da li su školski timovi za borbu protiv nasilja osposobljeni i da li se bave i prikrivenim, a ne samo otvorenim oblicima elektronskog nasilja?

Član Komisije	Prof. dr Marija Bartulović, članica
------------------	-------------------------------------

U svojoj disertaciji naslovljenoj Oblici, zastupljenost i prevencija elektronskog nasilja među srednjoškolskom populacijom u Crnoj Gori kolegica Marija Draganić triangulacijom sudioničkih perspektiva (one učenička, nastavnika i stručnih suradnika) nastoji pridonijeti razumijevanju kompleksnoga fenomena elektroničkoga nasilja među učenicima srednjih škola u Crnoj Gori. Kolegica pritom ne upada u zamku demonizacije modernih tehnologija, već nastoji artikulirati pedagoški produktivnu perspektivu virtualnih komunikacijskih polja, koja podrazumijeva razumijevanje mnogostrukih uloga i funkcija suvremenih medija u životima mladih. U uvodnim poglavljima rada kolegica Draganić nastoji ponuditi genealogiju elektronskoga nasilja, usmjeravajući se na njegovo pojmovno određenje; distinktivne karakteristike u odnosu na druge oblike vršnjačkoga nasilja; njegovu zastupljenost i pojavne oblike – oblikujući na taj način konceptualni okvir za daljnju razradu teme, u kojoj u fokus bivaju stavljeni različiti akteri elektronskoga nasilja i razmotreni uzroci, motivi i posljedice koje ta vrsta nasilja nosi za njegove počinitelje odnosno žrtve. Potom slijedi iz pedagoške perspektive osobito relevantno poglavlje o prevenciji elektronskoga nasilja, koje demonstrira nužnost višerazinskoga, holističkoga pristupa prevenciji tog kompleksnog fenomena, uključujući suradnička nastojanja nastavnika, stručnih suradnika, roditelja i drugih relevantnih stručnjaka. U poglavlju koje prethodi empirijskome dijelu disertacije kolegica daje kronološki pregled relevantnih srodnih istraživanja, demonstrirajući adekvatnu razinu poznavanja istraživana polja kao pretpostavke autorske artikulacije problema odnosno cilja istraživanja, smještene u suodnos s postojećim spoznajama o istraživanom fenomenu.

U poglavljima koja slijede kolegica predstavlja vlastito istraživanje, vodeći se pritom ustaljenim konvencijama etičnosti u društvenim istraživanjima. Predmet, cilj, metodologija i rezultati istraživanja predstavljeni su na jasan i transparentan način. Predstavljanje rezultata istraživanja strukturirano je na način koji omogućuje praćenje ključnih uvida odnosno testiranja nacrtom istraživanja postavljenih hipoteza. Osim nalaza o zastupljenosti i pojavnim oblicima elektronskoga nasilja među srednjoškolskom populacijom, predstavljeni su rezultati koje različite aspekte elektronskoga nasilja povezuju s različitim aspektima socijalne i emocionalne dobrobiti odnosno mentalnoga zdravlja mladih, što predstavlja doprinos razumijevanju procesa adolescentskoga identitetskoga iznalaženja u virtualnim prostorima. Vrijedan prilog predstavljenim rezultatima, osobito u kontekstu praktičnih implikacija provedenoga istraživanja čini i zastupljenost perspektive odgojno-obrazovnih djelatnika u rezultatima istraživanja. Rezultati provedenoga istraživanja u završnim su poglavljima rada stavljeni u odnos s relevantnim recentnim istraživanjima slične tematike, pri čemu autorica demonstrira adekvatnu razinu znanstvene pismenosti i interpretativnih sposobnosti, vješto ističući pedagoški potencijal provedenoga istraživanja. S obzirom na aktualnost i kompleksnost istraživane teme, može se zaključiti da disertacija kolegice Draganić predstavlja vrijedan doprinos razumijevanju fenomena elektronskoga nasilja među mladima, otvarajući pritom nekoliko mogućih smjerova njegova daljnjega empirijskoga zahvaćanja, kao i smjernica za artikulaciju k prevenciji elektronskoga nasilja usmjerenih pedagoških akcija fokusiranih na različite skupine subjekata odgojno-obrazovnoga procesa.

1. Možete li elaborirati tvrdnju o roditeljskoj pasivnosti po pitanju prevencije elektronskoga nasilja? Koje modalitete produktivnoga partnerstva škola i roditelja u cilju združenih preventivnih aktivnosti držite svrhovitima i izvedivima u kontekstu Crne Gore?

2. Jedan od nalaza Vašega istraživanja potreba je za dodatnom edukacijom nastavnika u cilju kvalitetnije prevencije i zaštite žrtava i počinitelja nasilja. Koja znanja odnosno vještine prepoznajete ključnima za osnaživanje nastavnika za kvalitetnu prevenciju elektronskoga nasilja? Koju formu posredovanja tih znanja i vještina držite optimalnom?

3. Zanimljivim držim nalaz prema kojemu petina (21%) u istraživanje uključenih nastavnika adekvatnim oblikom prevencije elektroničkoga nasilja smatra gašenje interneta odnosno instaliranje ometača signala za vrijeme nastave. Kako Vi komentirate taj nalaz?

4. Možete li predstaviti metodologiju prikupljanja podataka predstavljenih u obliku studija slučaja u dijelu o rezultatima istraživanja?

Na osnovu prezentacije doktorske disertacije, i odgovora studenta na pitanja koja su postavili i njegovih diskusija sa članovima Komisije,
Komisija je utvrdila da je student Marija Draganić

a) Uspješno odbranila doktorsku disertaciju ✓

b) Nije odbranio doktorsku disertaciju, s pravom da je ponovo brani*

c) Nije odbranio doktorsku disertaciju, bez prava na njenu ponovnu odbranu*

*Popuniti prilog sa obrazloženjem i prijedlozima Komisije

Komisija podnosi ovaj Zapisnik Odboru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore.

U Nikšiću, 12. jula 2024. godine	Članovi Komisije:
	1. Prof. dr Tatjana Novović, predsjednica komisije
	2. Prof. dr Saša Milić, mentor
	3. Prof. dr Marija Bartulović, članica

Napomene (popunjava Predsjednik Komisije)

Zbog ranije preuzetih obaveza prof. dr Marija Bartulović je bila spriječena prisustvovati odbrani uživo. Naime, kao rukovodilac istraživačkog projekta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji finansira Hrvatska zaklada za znanost, koleginica Bartulović je bila u obavezi prisustvovati i rukovoditi projektnim sastankom 10.-11. jula 2024.g. Osim Filozofskog fakulteta u Zagrebu, partneri na projektu su i nekoliko hrvatskih i inostranih univerziteta, te je bilo nemoguće pomjerati datum održavanja projektnog sastanka. Već iduće sedmice koleginica Bartulović putuje na studentski boravak van Hrvatske, te smo odlučili da je online prisustvo putem Zoom aplikacije najcjelishodnije rješenje, što nije ni na koji način umanjilo kvalitet njene participacije u odbrani doktorske disertacije mr Marije Draganić

OBRAZLOŽENJE

NEGATIVNE OCJENE O ODBRANI DOKTORSKE DISERTACIJE

Obrazloženje:

Prijedlog Komisije:

Članovi Komisije:

1. Tatjana Monel

2. Josipa Pulvić

Prof. dr. sc.

3. _____

U Nikšiću, 12. jula 2024. godine